

Finnugorok Brüsszelben

Nyelvünket, múltunkat lejárató, gúnyos és rosszindulatú, történelemhamisító szórólap kíséri hazánk európai uniós elnökségét, lejárátva ezzel Magyarországot. A szórólapot magyar intézmény terjeszti.

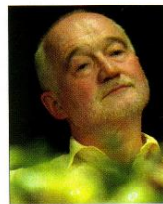
Lejárátja Magyarországot és a magyarságot az a történelemhamisító, „A magyar nyelv” főcímű, „A kakukktojás” alcímű angol, francia és német nyelvű szórólap, mely szerint finnugor eredetünket elfelejtő, hamis hősi múltból ábrándozó nép vagyunk, nyelvünket pedig innen-onnan átvett szavakból tálkoltuk össze. A brüsszeli Justus Lipsius Házban terjesztett négyoldalas szöveg szerzője **Nádasdy Ádám** író, költő, nyelvész, a Magyar Narancs egykori állandó publicistája.

A homoszexualitását nyíltan és harciasan vállaló Nádasdy (ki olykor Graff Miklós írói álnéven is publikál, mivel édesapja **Graff Kálmán** néven született, majd Nádasdy Kálmánként lett ismert filmrendező, színházigazgató, színházpedagógus), ismert liberális közéleti szereplő, aki saját bevallása szerint részt vett idén március 15-én a „sajtószabadság védelmében” szervezett budapesti széánszon is, vagyis eszméi alapállása távolról sem nevezhető hazafiasnak.

A Demokrata birtokába került angol nyelvű szórólap a magyarokat nem ismerő külső érdeklődő számára tömören igyekszik összefoglalni a magyar nyelv sajátosságait, eltérő voltát más európai nyelvekhez képest. Ez rendben volna, ha a szöveg tényszerű lenne. De nem az.

„A XIX. században, amikor más nemzetek felfedezték nyelvi hovatartozásukat, például a szláv, a germán, a kelta rokon-ságot és így tovább, a magyarok úgy érezték, hogy egyedül maradtak. Bár a tudósok 1800 körül bebizonyították, hogy a magyar uráli nyelv, bemutatva a távoli kapcsolatokat vagy hasonlóságokat a finn, a lapp, az észt és néhány kevésbé ismert szibériai nyelvvel, ezt hitetlenkedve és csalódottan fogadták, leginkább azért, mert a magyarok látványos bejelentésre és magyarázatra vártak nyelvük eredetével kapcsolatban (azóta amatőr nyelvészek igyekeznek bizonyítani, hogy a magyar nyelv kapcsolatban áll a törökkel, a japánnal, a héberrel, a sumérral és egyébekkel). A magyarok (abogy szívesen nevezik magukat) Krisztus előtt 1000 körül leváltak a finnugor nyelvcsoporthról, és csatlakoztak a török törzsekhez a Kaszpi-tenger közelében” – olvashatjuk a szórólapon.

Itt rövid magyarázat szükséges az „abogy szívesen nevezik magukat” kitételre. Nádasdy ugyanis – angol nyelvű szövegről lévén szó – végig a „hungarian” kifejezést használja, csak ebben az egy mondatban tesz különbséget a „magyars” és a „hungarians” között, azt a látszatot keltve a bennünket nem ismerő külföldi olvasóban, hogy a „magyar” nép-

Nádasdy Ádám

Budapest, 1947. február 15.) nyelvész, költő, műfordító, habilitált egyetemi docens. A nyelvtudomány kandidátusa (1994).

1970-ben szerzett diplomát az ELTE angol–olasz szakán, 1972 óta az ELTE Bölcsészettudományi Karának angol nyelvészeti tanszékén tanít, 1997-től 2003-ig tanszékvezető; Széchenyi-ösztöndíjas. Szakterülete az angol nyelvészet – különösen a hangtan –, illetve a nyelvtörténet és germanisztika, valamint a magyar hangtan. 2004-ben a Zuger Kulturstiftung Alapítványtól egy féléves berlini ösztöndíjat nyert. 2006-ban az ELTE BTK habilitált docensévé avatták. A kutatás és oktatás mellett a Magyar Narancs nyelvi ismeretterjesztő cikksorozatának, a Modern Talkingnak is szerzője; a 100. rész 2007 márciusában jelent meg. 2003 novemberében a Mindegyes Egyetemén tartott előadást *Miért változik a nyelv?* címmel.

–wikipedia.org

THE HUNGARIAN LANGUAGE

THE ODD ONE OUT

BY ÁDÁM NÁDASDY

Hungarians are proud of their language because it is so different from most European languages. It is unable to express gender and does not differentiate between masculine and feminine (the word *ő* means both 'he' and 'she'). It has no word for 'to have' ('a book is mine' expresses 'I have a book'), but it is extremely rich in word forms and endings, being able to express (with a separate verb conjugation!) whether the object is definite or indefinite: 'a something' or 'the something'. So *látja egy buszt* is 'sees a bus' but *látja a buszt* means 'sees the bus'. There is only one past tense, thus *tanult* can mean 'learnt', 'was learning', 'has learnt', 'had learnt'; but a single word-form can express different possessions as well as quantity.

ház 'house',
háza 'his (or her!) house',
házuk 'their house',
házaik 'his/her houses',
házaik 'their houses'.

$\rho = \sigma = \text{ő}$

HOW DID IT GET HERE?

During the 19th century, when other nations discovered their linguistic affiliations like Slav, Germanic, Celtic and so on, Hungarians felt they were "alone". Although scholars proved around 1800 that Hungarian is a Uralic language, showing distant relations or resemblances to Finnish, Lappish, Estonian, and a few, little-known languages in Siberia, this was received with disbelief and disappointment, mostly because Hungarians had

expected more of a spectacular revelation and explanation about the origin of their beloved language. (Ever since, amateur linguists have been busy proving that Hungarian is related to Turkish, Japanese, Hebrew, Sumerian, and what not.) The Magyars (as Hungarians like to call themselves) split off from their Finno-Ugric language group around 1000 BC, and joined the Turkish tribes near the Caspian Sea. For some reason they did not abandon their mother tongue, and must have been bilingual (Hungarian-Old Turkish), as is shown by loan-words from Turkish, like *kék* 'blue' *gök*, *gyári* 'to manufacture' *yarat*. During this time Hungarians seem to have lost all memory of their Finno-Ugric origins. They believed (and claimed in their medieval chronicles) they were related to the fearful Asian conquerors, the Huns. This myth has survived as a neo-romantic and neo-nationalist legend, so that "Attila" is now a favourite Christian name with Hungarian men!

THE GREAT ABSORBER

After the Hungarians settled in the Carpathian Basin (896 AD), the language continued to be influenced by other languages. There were large numbers of Slavs, later also Romanians and Germans living in the same area. Latin was used extensively up to 1840 (!) in administration, law and science. No wonder that the Hungarian language imported words from Slav (*asztal* 'table' *stól*, *szabad* 'free' *svobod*), from Latin (*templom* 'church' *templum*, *pásztor* 'shepherd' *pastor*, *sors* 'destiny' *sors*), or a few from Romanian (*pakura* 'petrol' *păcură*). For centuries, all educated Hungarians spoke German. Many German words were adopted, such as *példa* 'example' from German *Bild*, *krumpli* 'potato' from *Grundbirnle* 'ground pear', *nimand* 'insignificant person' from *niemand*. A more important source of similarity are "mirror translations". These made Hungarian similar to German, like a dolphin is similar to a fish, even though its origin and internal structure is quite different.

név az valami buta, mucsai vicc lehet a „hungarianok” körében.

„Azon oknál fogva, hogy anyanyelvüket nem adták fel, kétnyelvűségnek kellett kialakulni, amint azt olyan török jövevényszavak bizonyítják, mint a »kék«, »törökül« »gök«, vagy a »gyárt«, »törökül« »yarat«. Ez idő alatt a magyarok, úgy tűnik, elvesztették finnugor eredetük emlékét. Azt hitték (és a középkori krónikák azt állították), hogy kapcsolatban álltak a félelmetes ázsiai hódítókkal, a hunokkal. Ez a mítosz újromantikus és újnacionalista legendaként annyira fennmaradt, hogy ma már az Attila a magyar férfiak kedvenc keresztnéve» – manipulálja a gyanútlan nemzetközi közvéleményt a szerző, és máris a balliberális nádasdyak kedvenc témájánál jár, jelesül a nacionalizmusnál.

Egyúttal azt is közli az ily módon félreformált olvasóval, hogy a magyarok oly konokul földhözragadt taplók, hogy holmi mítoszok miatt nevezik még ma is fiaikat Attilának – lásd például József Attila...

A Nádasdy-féle történelmi interpretáció a következő fejezetnél lendül bele igazán. Ennek „A nagy olvasztó” címet adta, ami egy fokkal jobb, mint ha történelmi turmixgépnek tekintené a Kárpát-medencét.

„Miután a magyarok letelepedtek a Kárpát-medencében (896-ban), a nyelvet továbbra is befolyásolták más nyelvek. Szlávok, majd később románok és németek éltek ugyanazon területen. A latint használták széles körben 1840-ig a közigazgatásban, a jogban és a tudományban. Nem csoda, hogy a magyar nyelv átvett szláv (*asztal*-*stól*, *szabad*-*svobod*), latin (*templom*-*templum*, *pásztor*-*pastor*, *sors*-*sors*), román (*pakura*-*pacura*) szavakat. Évszázadokon át minden művelt magyar beszélt németül. Sok német szót átvettek, a »példa« németül *Bild*, a »krumpli« *Grundbirn*, a »nimand« *Niemand*. A hasonlóságok egyik legfontosabb forrása a »tükörfordítás«. Ez tette hasonlóvá a némethez, miként egy delfin hasonlít egy halhoz, bár eredete és belső szerkezete teljesen más. Ha valaki büszkélkedik, mindkét nyelven azt mondjuk, *felvág*. Egy berlini lapban mondta gúnyosan egy politikus: »wie sich das der kleine Moritz vorstellte.« E kifejezés pontosan ugyanez magyarul: *abogy azt Móricka elképzelte*» – fejtegeti Nádasdy.

Azon nem érdemes fönnakadni, hogy nem tud németül, mert a *Bild* magyarul képet jelent, a példát pedig a »Beispiel« szóval jelölik, a krumplit viszont Kartoffelnek hívják, a nimand pedig a jiddis közvetítésével ért el a pesti szlengbe. Ami azt illeti, a szerző észjá-

rására – zum Beispiel – kiválóan illik is a mórckás példamondat: úgy ír rólunk, ahogy azt Mórcka elképzei.

Ezzel ellentétben a magyar nyelv szógyökök jellegére felfigyelő magyar és külföldi nyelvészek több fontos nyelv történeti kutatás során gazdagon adagtolták az egyazon gyökből eredő rengeteg szó jelentésbeli azonosságát vagy hasonlóságát, miközben ezek idegen megfelelői között nemigen figyelhetők meg ilyen összefüggések – vagyis számtalan idegen eredetűnek vélt szó esetében megkérdőjelezhető, hogy valóban mi vagyunk-e az átvétők s nem fordítva. Elég itt a k-r, g-r (kör, kerek, kerék, kárka; gurul, gördül, görbe stb.) gyökre gondolni.

Természetesen fel lehet hozni példaként olyan szavakat, amelyeket egyértelműen mi vettünk át más nyelvekből. De akkor illik ellenpéldát is hozni, mert ilyen is van. Ezt a kabaréstílust azonban csak olyan ember használja, aki nem értekeinket kívánja felmutatni az idegeneknek, hanem le akarja járítani a magyarságot.

Nádassdy határozottan erre törekszik: „Sokan úgy érzik, ezt a nyelvet védeni kell, mint valami ritka növényt. A puristák (figyelemreméltó a nyelvapolókra alkalmazott lejárato szóhasználat – a szerk.) továbbra is morognak a bedramló idegen hatások ellen: a fő veszedelm az azonban már nem a német, hanem az angol hatás. A szakkifejezések, mint a skenner (scanner) vagy a lizing (to lease), folyamatosan jönnek, de a hétköznapi élettel kapcsolatos szavak is megbonosodnak, mint a mainstream, a filing, a retró vagy a lúzer (loser). De nincs ok pánikra, a magyar nyelv mindig is nagy szó-importőr volt, és továbbra is boldogan kölcsönözhet más nyelvekből.”

Úgy dicser, hogy nyálából fröcsög a méreg. A balliberális Nadasdy megnyugtát, nem baj, hogy ilyen élehetetlen morgolóddk vagyunk, azért csak nyugodtan mérítsünk továbbra is másoktól. De legyünk igazságosak, egy helyütt azért dicseri is nyelvünket, amikor megállapítja, hogy a hosszú és a rövid magánhangzókkal való játék kiváloán alkalmassá teszük hexameterek írására. Ugyanakkor, jegyzi meg, nagy kihívás magyar irodalmi műveket lefordítani, merthogy nyelvünk nem jelöli külön a nemeket. Így aztán az átültetések gyakran világosabban jelzik a költő szexuális irányultságát, mint a magyar eredeti. Mintha ez hátrány volna.

In both languages one can say that someone "cuts up" to mean that "they boast" (schneidet auf = *feivágt*). A Berlin paper said sarcastically about a politician: "wie sich das der kleine Moritz vorstellt". The expression is exactly the same in Hungarian (*ahogy azt a Mórícka elképzelí* 'as little Maurice imagines to himself').

UNITY OVER VARIETY

UNITY OVER VARIETY

Out of the roughly 13 million Hungarian speakers, about 75 % live in the Republic of Hungary and 25 % in the neighbouring countries. This explains why the language is such an important symbol of cultural and emotional identity: "Hungarian literature" means literature written in the Hungarian language, regardless whether it was written in Hungary, Romania, or Serbia, etc. The language itself shows little variation: Hungarian speakers – and writers – show few differences in the vast area ranging from Pozsony (Bratislava, Slovakia) through Budapest (Hungary) to Brassó (Brasov, Romania).

CHANGING MENACES

Many people feel that this language has to be protected like a rare plant. Purists continue to grumble about the influx of foreignisms: the great "menace" is no longer German but English. Technical terms, like *szkennelő* (= scanner) or *lízíng* (= lease) come in, but also words related to life in general, such as *mainstream*, *líling* (= feeling, 'atmosphere, impression'), *retró* ('nostalgic revival') or *lózér* (= loser, 'dupe, sucker'). But there is no reason to panic: Hungarian has always been a great importer of words, and happily continues to borrow from a variety of languages.

IT WORKS DIFFERENTLY!

IT WORKS DIFFERENTLY!

Hungarian is not only different because of its word-stock. Its structure is agglutinative, that is, "adding-on". Endings are prescribed order, and words can be added to words in a neat and prescribed order, and words can grow to stunning lengths. For example, *hajhatatiansgunktol* grow to stunning lengths, and is structured *haj-hat-ati-an-ság-m* because of their inflexibility, and is structured *haj-hat-ati-an-ság-m*, *unk-tól*, literally meaning "bend-can-not-ness-our-by", *unk-tól*, literally mean in turn expressing the verb, the possibility, each element in turn expressing the verb, the preposition. And all this the negativity, the possession, the preposition. Every noun has happens very regularly, indeed mechanically. Every noun has -s as its plural, even if it is a new or foreign word, thus the Alps

Alpok.

becomes **az** **Alpok**.
A remarkable feature is vowel harmony: the vowels of endings must change ("harmonize") in accordance with the stem. There are "deep" and "high" vowels. The vowels in the above word are "deep" and "high" vowels. The vowels in the above word are "deep": *a - a - a - a - a - ü - ü*. But if *hajhatatlanságunkért* are all "deep": *a - a - a - a - a - ü - ü*. But if we change the verb to *sért* to 'hurt', the word will be *sérthetetlenül ségünköt* by our invulnerability, with all the vowels harmonically changing to suit the "high" stem: *e - e - e - e - e - ü - ü*.

THE POET EXPLOITS

THE POET EXPLOITS Hungarian does not differentiate As mentioned previously, Hungarian does not differentiate between genders; an example for this is the word *szem* meaning 'eye'. Attached with the ending *e* signalling possession, we end up with *szeme*, which can mean 'his' or 'her' eye. This grammatical word *szeme* that can mean her or indeed his eye. This grammatical word of the language provides both flexibility and special challenges for those translating a Hungarian piece of writing; for example, the chosen gender in the translation of a poem will often indicate the speaker's (and the poet's) sexual orientation more clearly than the Hungarian original.

[illegible]

Érthetetlen, hogy a pc-re oly érzékeny Nádasdynak ez miért fáj. Történelmi tény, hogy a magyar az egyetlen nyelv a világon, amelyik egész egyszerűen nem ismeri el a nemi megkülönböztetést. Most ez a baj? Javasoljuk a problémát a jövőben rövid coming outtal orvosolni, amit praktikusán a fülszövegben lehet elhelyezni.

Nem lenne semmi gond, ha ez a nyomorúságos iromány belvárosi alternatív körökben és melegbárokban terjedne. Ám ez a szöveg történelmünkéről és nyelvünkéről Brüsszelben kering, az Európai Unió Tanácsának helyet adó Justus Lipsius épületben. Ráadásul, mint megtudtuk, német és francia nyelvű változat is készült belőle.

A szórólapot az 1992-ben az akkori Művelődési és Köznevelési Minisztérium által létrehozott Magyar Könyv Alapítvány adta ki 2009-ben. Az alapítvány saját hitvallása szerint *„támogatja a kortárs és klasszikus szépirodalom, ismeretterjesztő munkák közreadását oly módon, hogy pályázati úton pénzbeli támogatást nyújt a kiadóknak egyes művek kiadásához”, illetve „elősegíti a magyar irodalmi művek idegen nyelvekre való fordítását.”*

Az alapítványt – számos más hasonló intézménnyel és közalapítvánnyal együtt – egy tavaly év végi kormányhatározat április 30-i határidővel megszüntette, ám ennek végrehajtása még nem történt meg.

A Magyar Könyv Alapítványnál arról tájékoztatták a Demokratát, hogy a kérdéses szórólap a Hungarofest Nemzeti Rendezvényszervező Nonprofit Kft. (korábban az oktatási tárca, ma a Nemzeti Erőforrás Minisztérium háttérintézménye) számára készült. 2009-et ugyanis *Kazinczy Ferenc* születésének 250. évfordulója okán a Gyurcsány-kormány a magyar nyelv évének nyilvánította, a Hungarofest pedig Olvasóliget címmel olvasást népszerűsítő programsorozatot szervezett.

A szórólapból – miként a Demokratát a cégnél tájékoztatták – a Hungarofest az uniós elnökség alkalmából újabb adagot gyártatott, és azt nem csupán a brüsszei Justus Lipsius Házban berendezett, a 2009-es programról Olvasóligetnek⁴ elnevezett helyen terjeszti, hanem más kulturális programhelyszínekre is szállít belőle, például a saarbrückeni Európai Gyermek-

és Ifjúsági Könyvvásárra, melynek díszvendége idén Magyarország.

A Hungarofest bonyolítja le ugyanis a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummal, valamint a tárca alá tartozó, a határon túli magyar kultúra magyarországi, illetve az egyetemes magyar kultúra külföldi bemutatásáért felelős Balassi Intézetrel együttműködve a magyar uniós elnökséghez kapcsolódó kulturális programokat.

A helyzet tehát úgy áll, hogy állami felügyeletű intézmények terjesztik e szórólapot. Sajnálatos, hogy az apparátus *Göncz Kinga* és *Daniel Cohn-Bendit* nélkül is képes lejártni Magyarországot. A külföldi ugyanis aligha feltételezi, hogy egy a nemzeti identitást vélhetően több okból is megvető, torz tudatú ember kabarétréfájáról van szó, ő ezt a hivatalos magyar önértékelés dokumentumának tekinti. Amit tehát *Orbán Viktor* és a jobbközép koalíció verejtékes munkával itthon és az Unió központjában felépít, azt saját apparátusának néhány jókedvű tagja vidáman rombolja. Jó pénzért.

Ágoston Balázs